

It was found that a preschool child is characterized by: short-term interests, unstable attention, fatigue. Therefore, repeated treatment of the same topic only contributes to the development of children's attention and long-term interest in one topic. In addition, it is established that it is necessary to combine in one topic classes not only in the native language, but also to get acquainted with nature, music, art.

Key words: patriotic education, preschool education institutions, preschool children, pedagogical workers.

УДК 378.015.31-029:7]:784.1(045)

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2020.78.52>

Шуть Т. О.

СУЧАСНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОГО АРТИСТИЗМУ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ В УМОВАХ ХОРОВОГО КЛАСУ

Стаття має на меті репрезентацію сучасного погляду на процес формування педагогічного артистизму майбутніх педагогів у закладах вищої освіти, в основу якого покладено ідею про значний розвивальний потенціал вокально-хорового мистецтва.

У дослідженні застосовано методи: критичного аналізу наукової і методичної літератури, практичного досвіду професійної підготовки майбутніх вчителів-вихователів, моделювання процесу впливу засобів хорового мистецтва на професійне зростання здобувачів освіти, проєктування для розробки авторської методики формування вокальних навичок та виконавської майстерності майбутніх фахівців, педагогічного експерименту для верифікації розробленої методики у вокально-хоровій роботі зі здобувачами освіти, спостереження, бесіди, анкетування для вивчення досвіду формування педагогічного артистизму майбутніх педагогів у закладах вищої освіти.

У дослідженні уточнено поняття «педагогічний артистизм», розкрито можливості вокально-хорової діяльності як сприятливого ґрунту для розвитку педагогічного артистизму майбутніх педагогів. Педагогічний артистизм розглянуто як спосіб самовираження, здатність педагога набувати та підтримувати неповторний педагогічний стиль спілкування з учнівством. Доведено, що вокально-хорова підготовка здобувачів освіти є могутнім чинником вдосконалення педагогічного артистизму майбутнього педагога, що сприяє формуванню його професійної компетентності.

У результаті дослідження на основі теоретичного вивчення проблеми формування педагогічного артистизму майбутніх фахівців та власного досвіду викладацької вокально-хорової діяльності була обґрунтована та експериментально перевірена «Методика формування вокальної техніки та виконавської майстерності вокаліста «Д.Р.А.Й.В.», яка стала міцним підґрунтям практичної підготовки здобувачів освіти у закладах вищої педагогічної освіти до творчої й майстерної професійної діяльності.

Ключові слова: педагогічна майстерність, педагогічний артистизм, майбутні педагоги, вокально-хорова підготовка, вправи з розвитку педагогічного артистизму.

Реформування системи освіти України, спрямування її на виховання культурних, освічених, всебічно розвинених, соціально активних громадян і патріотів визначає необхідність підготовки в закладах вищої освіти майстерних, творчих педагогів, які прагнуть професійного розвитку, володіють широким спектром особистісно-емоційних реакцій, здатністю «заражувати», переконувати учнів, цікаво та неординарно доносити до них знання, передавати їм невичерпні багатства української культури та надбання світової цивілізації. Наведені педагогічні характеристики майбутніх фахівців знайшли в освітянських колах втілення в понятті «педагогічний артистизм», що є актуальним у дискурсі професійно-педагогічної підготовки, оскільки має набуватися ще в період професійної підготовки майбутнього фахівця як важлива характеристика педагога-професіонала, здатного до успішної роботи в умовах сучасного культурно-інформаційного суспільства.

Зростання значення естетико-культурного підґрунтя професійного розвитку майбутніх фахівців відображено в Законах України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні», де визначаються загальні засади, гарантування молодим громадянам права на освіту, культурний розвиток, дозвілля і відпочинок, накреслюється стратегія підготовки нового покоління професіоналів, її орієнтованість не лише на формування знань, умінь і практичних навичок, а й на засвоєння нестандартних способів мислення та високих професійних цінностей, розвиток у майбутніх фахівців творчих якостей, здатності майстерно та творчо підходити до вирішення завдань професійної діяльності. Для майбутніх педагогів ці здатності розкриваються, в першу чергу, в педагогічній майстерності, важливою складовою частиною якої є педагогічний артистизм, здібність до імпровізації, яскравої та творчої комунікації з учнями.

Зважаючи на актуальність вдосконалення професійної підготовки педагогічних кадрів, у працях вчених (М. Гриньова, С. Гільманов, В. Загвязинський, Д. Кузьміна, Г. Лісовенко, С. Максименко, А. Маркова, Г. Приходько, А. Радченко, Л. Сігаєва, В. Свистун, Н. Щокіна та ін.) порушуються питання формування в майбутніх вчителів артистизму в загальному контексті розгляду проблеми розвитку педагогічної майстер-

ності. Педагогічний артистизм як професійно важливу характеристику особистості майбутнього педагога досліджують у наукових працях Ю. Азаров, П. Єршов, М. Жабровець, І. Зязюн, В. Кан-Калик, М. Кнебель, Ю. Львова, В. Петров, І. Риданова, А. Шафранова, Н. Щуркова та ін. Розробці шляхів та засобів розвитку педагогічного артистизму майбутніх педагогів присвятили наукові дослідження Н. Боритко, І. Богданова, О. Булатова, Ж. Ваганова, В. Гриньова, А. Капська та інші вчені.

Не залишається поза увагою вчених і потенціал музичного, зокрема вокально-хорового мистецтва у розвитку артистичних здібностей майбутніх педагогів. Так, питання формування педагогічно-артистичних умінь майбутніх учителів музики на заняттях з постановки голосу вивчав сучасний дослідник В. Костюков; художньо-комунікативний аспект діяльності майбутнього вчителя музики студіювала Л. Майковська; формування елементів педагогічної майстерності здобувачів освіти у процесі вивчення дисциплін вокально-хорового циклу досліджувала Н. Тарарак; формування художньо-творчих умінь студентів-музикантів у процесі диригентсько-хорової підготовки розглядала І. Шинтяпіна. Разом із цим слід зазначити, що проблема розвитку педагогічного артистизму здобувачів освіти в закладах вищої педагогічної освіти засобами вокально-хорової підготовки як умова підвищення якості їхньої професійної активності, забезпечення готовності до педагогічної взаємодії з учнями залишається недостатньо дослідженою.

Методологічним підґрунтям дослідження є культурологічний підхід, що об'єднує дослідницький потенціал комплексу культурологічних дисциплін (культурології, філософії культури, мистецтвознавства, теорії культури, психології і соціології культури, історії культури тощо) й забезпечує розгляд педагогічного артистизму як культурного феномену, що формується і функціонує у процесі призвичаєння майбутнім педагогом культурних цінностей як сукупність раціонального та естетично-чуттєвого складників особистості.

У дослідженні застосовано: метод критичного аналізу наукової і методичної літератури, практичного досвіду професійної підготовки майбутніх вчителів, розвитку їх педагогічного артистизму засобами хорового мистецтва; метод моделювання, за допомогою якого вивчався процес впливу засобів хорового мистецтва на професійне зростання здобувачів освіти та розроблялася «Методика формування вокальних навичок та виконавської майстерності вокаліста «Д.Р.А.Й.В», яка має Свідоцтво про винахід № 35740 від 17.11.2010 р., видане Державним департаментом інтелектуальної власності Міністерства освіти і науки України; метод педагогічного експерименту для верифікації розробленого курсу у вокально-хоровій роботі зі здобувачами освіти в Харківському національному педагогічному університеті імені Г. С. Сковороди (2011–2020 рр.); методи спостереження, бесіди, анкетування, що застосовувалися для вивчення досвіду формування педагогічного артистизму майбутніх педагогів у закладах вищої освіти.

Метою статті було визначено розкриття сучасного підходу до формування педагогічного артистизму майбутніх педагогів у процесі вокально-хорової підготовки у закладах вищої освіти.

Досліджуючи порушену проблему, слід зупинитися, насамперед, на розкритті поняття «педагогічний артистизм». Зазначимо, що дефініція «артистизм» отримала у працях дослідників багатоаспектну розробку. Як стверджує І. Сергєєва, артистизм – це необхідний компонент педагогічного професіоналізму й майстерності [6, с. 128]. Дослідниця відзначає, що сьогодні в підготовці майбутніх вчителів недостатня увага приділяється формуванню в них акторських навичок, оскільки традиційна освіта педагога зосереджена, зазвичай, на навчанні змістовим аспектам проведення уроку, методиці викладання предмету тощо.

Вченими (О. Булатова, Т. Вахрушева, В. Загвязинський, Л. Кайдалова, І. Сергєєва, Н. Щокіна [3; 7] та ін.) артистизм тлумачиться як спосіб самовираження, здатність педагога до перевтілення, разом із збереженням єдиної індивідуальної системи характеристик особистості. Артистизм безпосередньо взаємопов'язаний із прагненням вчителя виробити свій неповторний педагогічний стиль спілкування з учнями, створити індивідуальний імідж, показниками виявлення якого є вміння подобатися учням, залучати їх до світу власних захоплень; навички самоконтролю і саморегуляції; можливість встановлювати контакт з будь-якою аудиторією, відвертість і безпосередність, емпатійність, здатність розуміти дитину, використовуючи образно-емоційну мову творення нового на гострі співтворчості педагога й учня, неординарного педагогічного діалогу.

Посилаючись на думку Н. Стихун [7, с. 212], зауважимо, що педагогічний артистизм як складова частина педагогічної майстерності являє собою цілісну систему, що обов'язково передбачає свідоме прагнення педагога бути творцем та режисером власної педагогічної діяльності, застосовувати потенціал театрального мистецтва та його творчий метод – театралізацію. Ця інтегративна якість є основою професійної виразності вчителя, тобто уміння яскраво, захоплююче висловлювати власні почуття і думки, обирати найдоцільніші методи взаємодії з аудиторією, тим самим досягати більших результатів в освітньому процесі. Причому педагогічний артистизм трактується не як зовнішнє втілення певного образу або майстерна техніка, а як внутрішній зміст загальної й емоційної культури вчителя, що складається з емоційної сприйнятливості, психологічної далекоглядності, культури мовлення й самоконтролю емоційних станів.

Зважаючи на зазначене вище та спираючись на власний педагогічний досвід, наголосимо, що залучення майбутнього педагога до творчої мистецької, зокрема музично-педагогічної діяльності, є одним із важливих шляхів засвоєння ним основ педагогічного артистизму. Для вчителя музики зазначене є особливо актуальним, оскільки педагогічний артистизм, напрацьований на ґрунті музично-педагогічної діяльності, надає вчителю-музиканту широку можливість реалізувати себе як фахівця, здатного забезпечити високу якість викладання предмету.

Ураховуючи значення педагогічного артистизму в підготовці майбутнього педагога, вченими (А. Владимірова, М. Засік, Л. Мержева [2; 4]) навіть розробляється спеціальний термін «музично-педагогічний артистизм», що розглядається як узагальнююче поняття, яке об'єднує різні аспекти музично-освітньої діяльності вчителя музики (здатність до музично-педагогічного аналізу, навички словесного пояснення, виконавської інтерпретації музичних творів); якісна характеристика прийомів та умінь, пов'язаних із художнім спілкуванням вчителя зі слухацькою аудиторією (емоційність, вміння захопити музичним образом, грамотність і переконливість музичної інтерпретації, організація слухової уваги, врахування музичної підготовки та вікових особливостей слухачів, орієнтація в складних педагогічних ситуаціях, здатність до акустичної адаптації) тощо.

Досліджуючи проблематику формування артистизму як особистісного виміру музично-педагогічного професіоналізму майбутнього педагога-музиканта в умовах здобуття професійної підготовки, вітчизняна дослідниця Л. Мержева визначає такі структурні компоненти педагогічного артистизму: психофізичний (високий ступень психофізіологічного самокерування, володіння тембром і силою голосу, розвинуті дикція, міміка, пантоміміка тощо); емоційно-естетичний (експресивні сторони особистості музиканта, його сенсорний досвід, особливо здібності до емоційної емпатії, володіння виявами своїх емоцій, темпоритмом, здатність до збудження натхнення, підтримання творчого стану), а також художньо-логічний (можливість логічно конструювати комунікативні акти, аналізувати й коригувати їх, проектування та зміна власного творчого самопочуття, підтримання активного і позитивного психофізичного стану під час педагогічної комунікації) [4, с. 188].

Вважаємо, що формування в майбутніх педагогів всіх компонентів педагогічного артистизму як єдиного цілого стає можливим за умови безпосереднього залучення здобувачів освіти до тих видів музично-педагогічної діяльності, які надають їм можливість опанувати елементами театрального мистецтва, відпрацьовуючи навички педагогічного артистизму на контекстному фаховому музично-педагогічному матеріалі, а саме вокально-хоровій підготовці. Характеризуючи потенціал цього виду музично-педагогічної діяльності, Л. Мержева наголошує, що у процесі здійснення сучасного підходу до організації хорової підготовки здобувачів освіти, за умови збагачення її новітніми формами і методами театральної педагогіки можна суттєво поліпшити й оптимізувати процес формування педагогічного артистизму майбутніх педагогів, посилити елемент його педагогічної керованості [4, с. 188].

За характеристикою М. Назаренко, вокально-хорова підготовка майбутнього педагога в закладі вищої педагогічної освіти є багатогранною системою, яка поєднує відносно самостійні, але взаємопов'язані компоненти – теоретичний, методичний і практичний. Усі компоненти у їх поєднанні є необхідними у процесі професійної підготовки здобувачів освіти і кожен із них здійснює власні унікальні функції, виконує важливі завдання збагачення компетентностей майбутніх педагогів. Зокрема, теоретичний компонент, що поєднує психолого-педагогічний і фаховий складники підготовки майбутніх вчителів, забезпечує озброєння здобувача освіти знаннями основ педагогіки та психології, дає глибокі і всебічні знання спеціального характеру (музично-історичні, музично-теоретичні, художньо-естетичні). У процесі методичної підготовки здобувачі освіти вивчають фахові методики, які забезпечують їх готовність до освітньої роботи в закладах освіти різних ланок. У ході практичної підготовки майбутні педагоги опановують практичні навички та прийоми, що дозволяють успішно здійснювати професійну діяльність. Вокально-хорову підготовку здобувачів освіти дослідниця визначає як складну динамічну систему, якій притаманні функції, що забезпечують її стійке існування: внутрішні (освітня, навчальна, виховна), що відображають можливості самої системи, взаємозв'язок та взаємозалежність її компонентів; зовнішні (координуюча та інтегруюча), що визначають співвідношення вокально-хорової підготовки здобувачів освіти з іншими компонентами системи професійної підготовки, їх взаємодію та закономірні зв'язки [5, с. 230]. Виходячи із цього, зазначимо, що вокально-хорова виконавська діяльність здобувачів освіти посідає особливе місце в цілісному процесі засвоєння ними основ педагогічного артистизму, що виступає інструментом безпосереднього впливу педагога на духовний світ учнів та вихованців, важливим аспектом його педагогічної майстерності.

Узагальнюючи власний досвід викладацької вокально-хорової діяльності, можемо зазначити, що хоролий спів – це творчий процес, який, проте, ґрунтується на чітко визначеній методиці, в якій, на нашу думку, суттєве місце посідають принципи індивідуального та диференційованого підходу до особистості кожного здобувача освіти.

Саме такою є розроблена автором статті «Методика формування вокальних навичок та виконавської майстерності вокаліста «Д.Р.А.Й.В.». Означена авторська методика знайшла багаторічну (2011–2020 рр.) апробацію у вокально-хоровій роботі зі студентами Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. У розробленій методиці приділено увагу практичним методам, зокрема вокально-комунікативним вправам, які спрямовані на розвиток педагогічного артистизму майбутніх вчителів-вихователів.

Під час роботи зі студентством було враховано такі принципи: наукова обґрунтованість не лише загальних основ організації діяльності, але й кожної окремої дії педагога і студента; наявність чіткої системи в роботі, визначена послідовність у переході від простого до складнішого, закарбована у програмі професійної підготовки здобувачів освіти; комплексність, яка дозволяє вирішуючи одну конкретну задачу, одночасно вирішувати інші (відпрацьовуючи хорові навички, формувати артистизм); об'єктивність – можливість успішно застосовувати дану методику у різних умовах освітньої діяльності.

Методика ґрунтується на розумінні процесу засвоєння вокальних навичок як чіткої системи алгоритмізованих дій, що забезпечує опанування студентом індивідуальної освітньої траєкторії, визначеної ним разом із викладачем на основі усвідомленої рефлексії отримуваних при співі відчуттів та чіткої постановки особистісно-значущих освітніх завдань. Це зумовлює послідовне, крок за кроком, комплексне опанування майбутнім виконавцем теоретичними знаннями та відпрацювання практичних навичок, допомагає формувати і розвивати власну вокальну техніку разом із засвоєнням основ педагогічного артистизму. Адже лише озброївшись надійними знаннями, маючи точні перевірені навички музично-педагогічної діяльності, можна відчувати себе компетентним, упевненим, яскравим, сильним, артистичним педагогом-музикантом.

Багаторічний досвід роботи із здобувачами освіти свідчить, що застосування розробленої методики забезпечує вироблення вокальної техніки у її цілісності – дихання, резонанс, артикуляція, інтонація та виразність розвиваються комплексно в ході виконання вправ, спрямованих не лише на технічне відпрацювання певної навички, а й на створення та підтримання цілісного творчого образу, захоплення ним, досягнення певного психоемоційного стану, що відкриває нові ресурси для творчого самопрояву особистості. При цьому вокально-технічні і виконавські навички у процесі навчання поступово доводяться до автоматизму, стають придбаним рефлексом, а майбутній педагог оволодіває вокальною технікою – здатністю вільно управляти своїм голосом як засобом педагогічного впливу, стає грамотним музикантом, майстерним педагогом, виразним артистом.

Висновки. У цілому, розкриваючи сучасний підхід до формування педагогічного артистизму майбутніх педагогів у процесі вокально-хорової підготовки в закладах вищої освіти, зазначимо, що вокально-хорова підготовка здобувачів освіти має значний педагогічний потенціал для розвитку педагогічного артистизму в майбутніх фахівців освітньої галузі. Це пояснюється, в першу чергу, тим, що у процесі такої підготовки створюється позитивна атмосфера творчості та взаємопідтримки, де кожна особистість може розкритися та апробувати нові ролі. Крім того, у процесі вокально-хорової підготовки особливо доречним та ефективним є застосування форм, методів і прийомів театральної педагогіки, що забезпечує подолання страху сцени, комунікативних бар'єрів, звичних психофізичних патернів. Залучення майбутнього педагога до роботи в хорі та індивідуальні заняття з вокалу сприяють виробленню гарного тембру голосу, музично виразної мовної інтонації, вдосконалюють артикуляційний апарат, розвивають міміку, допомагають оволодіти засобами вербальної та невербальної комунікації. Спів у хоровому колективі забезпечує розвиток уяви, емпатії, рефлексії тощо.

Оприлюднення кількісних і якісних результатів апробування ефективності авторської методики «Д.Р.А.Й.В.» як інструменту формування педагогічного артистизму майбутніх педагогів у процесі професійної підготовки є перспективним напрямом подальших досліджень порушеної проблеми.

Використана література:

1. Владимірова А. Л. Практикум з основ музичного виховання з методикою викладання. Херсон : Айланта, 2006. С. 128.
2. Засік М. М. Формування артистизму у студентів на заняттях з основного музичного інструменту. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: педагогіка і психологія*, 2013. Вип. 39. С. 376–378.
3. Кайдалова Л. Г. Шокіна Н. Б., Вахрушева Т. Ю. Педагогічна майстерність викладача: навчальний посібник. Харків : Вид-во НФаУ, 2009. С. 140.
4. Мержева Л. Ф. Формування артистизму як особистісного виміру музично-педагогічного професіоналізму майбутнього вчителя мистецтв в умовах фахової підготовки. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2015. Вип. 139. С. 187–190.
5. Назаренко М. П. Вокально-хорова підготовка майбутнього вчителя музичного мистецтва в контексті інтегративного підходу. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2014. Вип. 133. С. 23–236.
6. Сергеева І. І. Засоби навчальної та науково-дослідної роботи. 2012. Вип. 38. С. 128–135.
7. Стихун Н. В. Тенденції розвитку професійної майстерності вчителя засобами театального мистецтва у практиці роботи сучасних вітчизняних шкіл *Освітологічний дискурс: електрон. наук. фахове вид.* 2017. № 1-2 (16-17). С. 212–226.

References:

1. Vladymyrova A.L. (2006) *Praktykum z osnov muzychnogo vukhovannya z metodykoyu vykladannya* [Workshop on the basics of music education with teaching methods]. Xerson: Ajlant. 128 s. [in Ukrainian]
2. Zasik M.M. (2013) *Formuvannya artystyzmu u studentiv na zanyattiyax z osnovnogo muzychnogo instrumentu* [Formation of artistry in students in classes on the main musical instrument] / M.M.Zasik // *Naukovi zapysky Vinnytskogo derzhavnogo pedagogichnogo universytetu imeni Mykhajla Kotsyubynskogo. Seriya: pedagogika i psykholohiya*. Vinnytsia. Vyp. 39. S. 376-378. [in Ukrainian]
3. Kajdalova L. G. (2009) *Pedagogichna majsternist vykladacha: Navchalnyj posibnyk* [Teacher's pedagogical skills: Textbook] / L. G. Kajdalova, N.B.Shchokina, T.Yu.Vakhrusheva. – Kharkiv: Vyd-vo NFAU. 140 s. [in Ukrainian]
4. Merzheva L.F. (2015) *Formuvannya artystyzmu yak osobystisnogo vymiru muzychno-pedagogichnogo profesionalizmu majbutnogo vchytelya mystetstv v umovakh fakhovoyi pidgotovky* [Formation of artistry as a personal dimension of musical and pedagogical professionalism of the future art teacher in the conditions of professional training] / L.F.Merzheva // *Naukovi zapysky. Seriya: Pedagogichni nauky*. Kirovograd: RVV KDPU im. V. Vynnychenka,. Vyp. 139. S. 187-190. [in Ukrainian]
5. Nazarenko M.P. (2014) *Vokalno-khorova pidgotovka maibutnogo vchytelya muzychnogo mystetstva v konteksti integratyvnoho pidkhodu* [Vocal and choral training of future music teachers in the context of an integrative approach] / M.P.Nazarenko // *Naukovi zapysky. Seriya: Pedagogichni nauky*. – Kirovograd: RVV KDPU im. V. Vynnychenka,. Vyp. 133. S. 230-236. [in Ukrainian]

6. Sergyeyeva I. I. (2012) Zasoby navchalnoi ta naukovo-doslidnoyi roboty [Means of educational and research work] / Vyp. 38. S. 128-135. [in Ukrainian]
7. Styxun N. V. (2017) Tendenciyi rozvytku profesijnoyi majsternosti vchytelya zasobamy teatralnogo mystecztva u praktyci roboty suchasnykh vitchyznyanykh shkil [Trends in the development of professional skills of teachers by means of theatrical art in the practice of modern domestic schools] / Osvitologichnyj dyskurs: elektron. nauk. fakhove vyd. № 1–2 (16–17). S. 212-226. [in Ukrainian]

Shut T. O. Modern approach to the formation of pedagogical artistism of students in the conditions of the choral class of the higher institution of pedagogical education

The article aims to represent the modern view on the process of formation of pedagogical artistry of future teachers in higher education institutions, which is based on the idea of significant development potential of vocal and choral art.

The research methods used: critical analysis of scientific and methodological literature, practical experience of professional training of future teachers, modeling the process of influence of choral art on the professional growth of students, design for the development of author's methods of vocal skills and performance skills of future professionals, pedagogical experiment for verification of the developed methodology in vocal and choral work with students, observation, interviews, questionnaires to study the experience of forming pedagogical artistry of future teachers in higher education institutions.

The study clarifies the concept of «pedagogical artistry», reveals the possibilities of vocal and choral activities as a favorable ground for the development of pedagogical artistry of future teachers. Pedagogical artistry is considered as a way of self-expression, the teacher's ability to acquire and maintain a unique pedagogical style of communication with students. It is proved that vocal and choral training of students is a powerful factor in improving the pedagogical artistry of the future teacher, which contributes to the formation of his professional competence.

As a result of research on the basis of theoretical study of the problem of formation of pedagogical artistry of future specialists and own experience of teaching vocal and choral activity «Methodology of formation of vocal technique and performing skill of vocalist «Д.П.А.І.В»». was substantiated and experimentally checked. It is the solid basis of practical training of students in institutions of higher pedagogical education for creative and skillful professional activity.

Key words: *Pedagogical skills, pedagogical artistry, music-pedagogical artistry, future teachers-musicians, vocal and choral training, exercises for the development of pedagogical artistry.*